

Ochi-de-pisică

Tata face pași mari prin cameră, zdrăngănind cheile din buzunar. Întotdeauna dorește ca lucrurile să se întâmple mai rapid decât se întâmplă, așa că vrea să plece imediat, dar mama zice că trebuie să aibă răbdare. Ieșim și-l ajutăm să curețe pojarul de gheață de pe geamurile mașinii, după care cărăm cutiile, iar la sfârșit ne cățărăm și noi în mașina care o ia spre sud. Știu că ne îndreptăm spre sud pentru că mă ghidez după direcția razelor de soare, care pătrund, anemice, prin nori, făcând să sclipească pomii înghețați, strălucind pe peticele de gheață de la marginea șoselei și împiedicându-ne să vedem limpede.

Părinții ne spun că mergem la noua noastră casă. De data asta casa e cu adevărat a noastră, nu închiriată. Se află într-un oraș numit Toronto.

Numele nu-mi spune nimic. Mă gândesc la casa din culegerea mea școlară, albă, cu gard de lemn și peluză și cu perdele la ferestre. Ard de nerăbdare să aflu cum va fi camera mea.

E după-amiază târziu când ajungem la casa aceea. La început cred că trebuie să fie o greșală; dar nu e, chiar asta e casa, fiindcă tata descuie ușa cu cheia. Casa nu-i câtuși de puțin pe o stradă; e mai degrabă pe un câmp. Are o formă pătrată, de bungalow, e construită din cărămidă galbenă și înconjurată de noroi clisos. Pe o latură vedem o gaură enormă în pământ, înconjurată de grămezi mari de tină. Drumul din față e și el noroios, neasfaltat, plin de hârtoape. Câteva blocuri de ciment scufundate în glod servesc drept podeț pentru a ajunge la intrare.

Înăuntru, lucrurile sunt și mai descurajante. E adevărat, există uși, ferestre și pereți, iar cuptorul funcționează. Livingul are o fereastră panoramică, prin care se vede o mare întindere de glod vălurit. La toaletă se poate trage apa, dar vasul are pe dinăuntru un inel galben-marونی și în el plutesc câteva mucuri de țigară; când răsucesc robinetul de apă caldă, pe țeavă se scurge o apă roșie, abia dezmoțită. Podelele însă nu-s din scânduri rindeluite, nici măcar acoperite cu linoleum. Sunt din blăni late, nelăcuite, cu crăpături între ele, cenușii din cauza prafului de ciment și murdărite cu spârcuri albe, ca găinașul. Numai câteva camere au lumina instalată; în celelalte, sârmele atârnă din centrul tavanului.

În bucătărie nu există dulapuri, doar o chiuvetă solitară; nici plită nu e. Nimic nu e zugrăvit. Praf pretutindeni: pe geamuri, pe cercevele, pe instalații, pe dușumea. De jur împrejur, o armată de muște moarte.

— Trebuie să punem mâna cu toții, zice mama, ceea ce înseamnă că n-avem voie să ne plângem. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință. Va trebui să finisăm singuri casa, deoarece omul care se ocupa de asta a dat faliment. Și-a luat tălpășița, zice ea.

Tata nu-i tot atât de vesel. Străbate casa cu pași mari, uitându-se atent și râcâind ici și colo, bombănind de unul singur și fluierând scurt.

— Ce nemernic, zice. Ce nemernic.

De undeva din străfundurile mașinii mama dezgroapă un primus și îl instalează pe podeaua din bucătărie, dată fiind absența mesei. Încălzește niște supă de mazăre.

Ochi-de-pisică

Fratele meu iese afară; știu că se cațără pe muntele de noroi din vecini sau evaluează posibilitățile oferite de groapa cea mare, dar inima nu-mi dă ghes să-l însoțesc.

Mă spăl pe mâini cu apa ruginie de la baie. Chiuveta e crăpată, ceea ce în momentul ăsta pare o catastrofă, ceva mai rău decât toate celelalte neajunsuri și lipsuri. Îmi privesc fața în oglinda murdară de praf. Becul nu are abajur, atârnă gol deasupra capului, dând feței mele o paloare bolnăvicioasă, cu cearcăne sub ochi. Îmi frec ochii; știu că ar fi o greșeală să mă vadă plângând. În ciuda goliciunii ei, în casă e prea cald, poate fiindcă sunt încă îmbrăcată ca pentru afară. Mă simt ca într-o capcană. Vreau să mă întorc la motel, să fiu în continuare pe drum, să revin la vechea mea viață neancorată, de nepermanență și siguranță.

În primele nopți ne culcăm pe podea, în sacii de dormit, pe saltelele pneumatice. Pe urmă apar niște paturi cazone din surplusul armatei, pânză groasă întinsă pe o ramă metalică mai îngustă jos decât în partea superioară, așa încât dacă te zvârcolești noaptea și cazi pe podea, patul vine și el peste tine. Noapte după noapte cad din pat și mă trezesc pe dușumeaua tare și prăfuită, întrebându-mă unde mă aflu, iar fratele meu nu e de față să râdă de mine ori să-mi poruncească să-mi țin gura, fiindcă am o cameră numai a mea. La început, m-a încântat ideea unei camere proprii – un spațiu gol de aranjat după gustul meu, fără să-mi pese de Stephen, de hainele lui aruncate unde se nimerește și de pistoalele lui de lemn –, dar acum mă simt singură. N-am mai stat niciodată noaptea singură într-o cameră.

MARGARET ATWOOD

În fiecare zi, cât suntem la școală, apar în casă lucruri noi: o sobă, un frigider, o măsuță de joc cu patru scaune, așa că putem mânca și noi ca oamenii, așezați la masă, în loc să ședem cu picioarele încrucișate pe o pânză gudronată întinsă în fata șemineului. Căminul funcționează bine: este partea din casă care a apucat să fie finisată. Ardem în el bucăți de lemn rămase de la construcție.

În timpul liber, tatăl nostru ciocănește neconținut prin casă. Podelele încep să fie acoperite: în living, scânduri înguste; în dormitoare, gresia avansează rând după rând. Casa arată tot mai mult a casă. Dar durează mult mai mult decât mi-ar plăcea mie: suntem departe de gardurile din țaruși de lemn și de perdelele albe, aici în laguna noastră de noroi postbelic.

7

Suntem obișnuiți să-l vedem pe tata în hanorace, pălării gri de fetru boțite, cămăși de flanelă încheiate strâns la încheieturi, ca să nu lase furnicile înaripate să i se târască în sus pe brațe, pantaloni groși vârați în șosete de lână. Cu excepția pălăriilor de fetru, îmbrăcămintea mamei nu se deosebea prea mult.

Acum însă, tata poartă sacouri, cămăși albe și cravate, precum și un palton de tweed și un fular. În locul cizmelor de piele frecate cu untură de găscă pentru a deveni impermeabile, poartă galoși prinși cu cataramă peste pantofi. Picioarele mamei au ieșit la iveală, în tecile ciorapilor de nailon cu dungă la spate. Când iese în oraș, își desenează

Ochi-de-pisică

gura cu ruj. Are un palton cu guler fumuriu de blană și o pălărie cu pană, care-i lungește nasul. De fiecare dată când își pune pălăria asta, se uită în oglindă și exclamă:

— Arăt ca Vrăjitoarea din Endor¹!

Tatăl nostru și-a schimbat serviciul; asta explică multe. În loc de cercetător al insectelor de pădure, cu muncă de teren, este profesor universitar. Borcanele și sticlele de colectat urât mirositoare de care te ciocneai pretutindeni și-au micșorat numărul. În locul lor se văd, împrăștiate prin toată casa, teancuri de planșe desenate de studenții lui cu creioane colorate. Toate înfățișează goange. Sunt cosași, viermi de mugur de molid, omizi de pădure, cari, fiecare de mărimea unei pagini, cu părțile anatomice etichetate ordonat: mandibule, antene, torace, abdomen. Unele sunt secționate, ceea ce înseamnă că sunt tăiate în două ca să se vadă ce au înăuntru: tuburi, ramificații, bulbi, filamente delicate. Planșele astea sunt favoritele mele.

Seara, tata șade cu o planșetă sprijinită pe brațele fotoliului și pe planșetă ține desenele pe care le examinează și le corectează cu roșu. Uneori, făcând asta, râde de unul singur sau dă din cap sau strecoară printre dinți sunete ca un ticăit. „Cretin“, zice, ori „cap pătrat“. Stau în picioare în spatele fotoliului, urmărind desenele, iar el îmi arată că unul a pus gura în partea opusă a corpului, altul a uitat să deseneze inima, iar altul nu știe să deosebească masculul

¹ Vrăjitoare din Biblia ebraică, Prima Carte a lui Samuel, 28: 4-25.

de femelă. Eu nu judec desenele în felul ăsta: le găsesc mai izbutite sau mai proaste în funcție de colorit.

Sâmbetele ne urcăm cu el în mașină și ne ducem la locul lui de muncă. De fapt, este Clădirea pentru Zoologie, dar nu vrem să-i spunem așa. E „Clădirea“ și atât.

Clădirea e enormă. Ori de câte ori ne aflăm noi acolo, e aproape pustie, fiindcă e sâmbătă – asta o face să pară și mai uriașă. E din cărămidă tocită de vreme, de culoare brun-închis, și dă impresia că are turnulețe, deși de fapt nu are. Pe ea crește iederă, desfrunzită acum, iarna, acoperind-o cu vine scheletice. Înăuntru sunt coridoare lungi, podite cu lemn tare, pătate și tocite de generațiile de studenți care au călcat pe ele cu încălțări umede de iarnă, dar și acum lustruite cu grijă. Sunt și scări interioare, tot din lemn, care scârțâie când le urcăm, cu balustrade pe care nu avem voie să ne dăm, precum și radiatoare de fontă care scot sunete ca niște bubuituri și care sunt fie reci ca gheața, fie incandescente.

La etajul întâi sunt coridoare ce dau în alte coridoare, pline de polițe pe care stau borcane cu șopârle moarte sau ochi de bou conservați. Într-o sală se găsesc cuști de sticlă cu șerpi în ele, șerpi mai mari decât am văzut vreodată. Printre ei, un boa constrictor îmblânzit, pe care, dacă îngrijitorul lui e acolo, îl scoate afară și și-l încolăcește pe braț, ca să vedem cum omoară cheștiile pe care le mănâncă. Avem voie să-l mângâiem. Pielea lui e rece și uscată. În alte cuști sunt șerpi-cu-clopoței și bărbatul ne arată cum se obține veninul din colții lor. Pentru asta, își pune o mănușă de piele. Colții sunt curbați și goi pe dinăuntru, veninul ce picură din ei e galben.

Ochi-de-pisică

În aceeași sală mai este și un bazin de ciment plin cu apă verzuie ce pare groasă, unde niște broaște țestoase mari se lăfăie, clipesc din ochi sau se urcă greoi pe niște pietroaie amplasate acolo anume pentru ele, sâsâind dacă ne apropiem prea mult. În încăperea aceea e mai cald și mai sufocant decât în altele, pentru că așa e bine pentru pești și țestoase; miroase greu. Altă sală adăpostește o cușcă plină cu libărci africane gigantice, de culoare albă și atât de veninoase, că îngrijitorul trebuie să le gazeze ca să-și piardă cunoștința de fiecare dată când deschide cușca să le dea mâncare sau să scoată una afară.

Jos în beci sunt rafturi după rafturi cu șobolani albi și șoareci negri, unii speciali, care nu sunt sălbatici. Mănâncă hrană sub formă de pastile din cutiuțele basculante cu care sunt înzestrate cuștile și beau din sticlute cu pipete la capăt. Au cuiburi din zdrențe de hârtie de ziar, pline de pui rozalii și golași. Fug unii peste alții sau unii pe sub alții și dorm claie peste grămadă. Se amușină cu nasuri tremurânde. Îngrijitorul zice că dacă pui într-o cușcă un șoarece străin, unul care miroase cum nu trebuie, a venetic, șoarecii îl omoară cu mușcăturile lor.

Pivnița duhnește a rahat de șoarece, putoare ce se ridică în toată clădirea, tot mai slabă pe măsură ce urci, împletită cu mirosul de Dustbane verde folosit la curățirea podelelor și cu alte mirosuri: de ceară de parchet, ceară pentru lustruirea mobilei, formol și șerpi.

Nouă nimic din ce conține clădirea nu ni se pare respingător. Aranjamentele generale (dar nu și detaliile) ne sunt cunoscute, chiar dacă n-am mai văzut atâția șoareci

MARGARET ATWOOD

adunați laolaltă și ne impresionează numărul și putoarea lor. Ne-ar plăcea să scoatem broaștele țestoase din apă și să ne jucăm cu ele, dar, pentru că sunt niște țestoase nervoase care mușcă și care ne pot reteza degetele, suntem destul de inteligenți să n-o facem. Fratele meu vrea un ochi de bou din borcane: e genul de obiect cu care poți impresiona alți băieți.

Unele încăperi de la etaj sunt amenajate ca laboratoare. Laboratoarele au tavane vaste și sunt dotate, în față, cu table de scris. Conțin rânduri după rânduri de pupitre mari, mai mult mese decât bănci, cu taburete înalte pentru șezut. Fiecare pupitru are două veioze cu abajur verde de sticlă și două microscopae, din cele vechi, cu tuburi înguste, dar grele și accesorii de alamă.

Am mai văzut microscopae și altă dată, dar nu atât de pe îndelete: putem petrece mult timp cu ele, până ne plictisim. Uneori, ni se dau lamele să le privim: aripi de fluturi, viermi secționati, planarii pătate cu vopsele roz și violet, ca să le distingă diferitele părți. Alteori ne vârăm propriile degete sub lentilă și ne examinăm unghiile – părțile palide și curbate arată ca niște coline profilate pe un cer trandafiriu-închis, cu pielea din jurul lor granulată și încrețită ca dunele de la marginea unui deșert. Sau ne smulgem fire de păr din cap și le examinăm: dure și lucitoare ca țepii ce ies din pielea cheratinoasă a insectelor, cu rădăcinile de la capete semănând cu niște mici bulbi de ceapă.

Ne plac crustele juliturilor. Le smulgem – nu încap sub microscop brațe sau picioare întregi – și alegem puterea de amplificare cea mai mare. Cojile au înfățișarea unor stânci,

Ochi-de-pisică

neregulate, cu o lucire de mică; alteori par acoperite de un fel de ciupercă. Dacă reușim să desprindem o crustă de pe un deget, vârm și degetul sub microscop și admirăm punctul din care mustește sângele, de un roșu-aprins, un năsturel rotund, ca o fragă. După aceea, lingem sângele. Ne examinăm ceara din urechi, mucii din nas sau murdăria dintre degetele de la picioare, asigurându-ne mai întâi că nu ne vede nimeni: știm și fără să întrebăm că astfel de lucruri nu sunt permise. Curiozitatea noastră se presupune că are limite, dar acestea n-au fost precizate de nimeni.

Cu asta ne ocupăm în diminețile de sâmbătă, în timp ce tata lucrează în birou și mama e plecată la cumpărături. Ea zice că în felul ăsta nu ne ținem de fustele ei.

Clădirea dă spre University Avenue, cu multe peluze și câteva statui de bărbați călare, din aramă coclită. Chiar peste drum este clădirea Parlamentului Provinciei Ontario, cam veche și dărăpănată. Îmi închipui că-i o altă clădire ca a noastră, plină de coridoare lungi cu podele scârțâitoare și de polițe cu șopârle sau ochi de bou conservați în spirt.

Din clădire, privim prima noastră paradă de Crăciun. N-am mai văzut niciodată o paradă. Poți s-o asculți și la radio, dar dacă într-adevăr dorești s-o vezi, trebuie să te înfofolești în hainele de iarnă și să stai pe trotuar, bătând din picioare și frecându-ți mâinile ca să te încălzești. Unii se urcă pe statuile ecvestre ca să vadă mai bine. Noi nu trebuie să recurgem la așa ceva, căci putem șede pe pervazul lat al unuia dintre laboratoarele principale din clădire, separați de frig de un geam prăfuit, în timp ce valuri de căldură de la radiatorul de fontă ni se urcă pe picioare.

MARGARET ATWOOD

De acolo vedem cum mășăluiesc pe lângă noi oameni costumați în fulgi de zăpadă, elfi, iepuri, zâne-prună, ciudat de trunchiați fiindcă îi vedem de sus. Vin formații de cimpoieri în kilturi și ceva ca niște torturi uriașe pe roți, pe care oamenii stau și salută cu unduiri ale brațelor. A început să burnițeze. Toți cei de jos dau impresia că sunt înfrigurați.

Moș Crăciun încheie plutonul, mai scund decât ne-am fi așteptat. Vocea lui și zornăitul clopoțelilor, amplificat de un megafon, se aud surd prin sticla prăfuită; se leagănă înapoi și înainte în spatele renului mecanic și trimite bezele mulțimii.

Știu că nu este adevăratul Moș Crăciun, ci doar cineva deghizat în el. Totuși, ideea mea despre Moș Crăciun s-a modificat, a dobândit noi dimensiuni. De acum încolo îmi va veni greu să mă gândesc la Moș Crăciun fără să-mi vină în minte șerpii, țestoasele și ochii de bou în spirit, șopârlele care pluteau în borcane galbene, precum și mirosul persistent, omniprezent, picant, străvechi și singuratic, dar și odihnitor al lemnului vechi, al cerii de mobilă, al formulului și al șoarecilor de la subsol.